

УДК 378.147:37.015.3:159.9

Ірина ВОРОНІЮК

кандидат філологічних наук, доцент,
Національний університет «Запорізька політехніка»
<https://orcid.org/0000-0003-2900-7700>
e-mail: irynavoronyuk@gmail.com

Дар'я ВЕЛИКЖАНІНА

кандидат педагогічних наук, доцент,
Комунальний заклад вищої освіти «Хортицька національна
навчально-реабілітаційна академія» Запорізької обласної ради
<https://orcid.org/0000-0002-1066-4834>
e-mail: darya.velik@ukr.net

Олена КАЗАННИКОВА

кандидат педагогічних наук, доцент,
Комунальний заклад вищої освіти «Хортицька національна
навчально-реабілітаційна академія» Запорізької обласної ради
<https://orcid.org/0000-0002-7900-9424>
e-mail: e.v.kazannikova@gmail.com

МОТИВАЦІЙНІ СТРАТЕГІЇ ПІДТРИМКИ ЗДОБУВАЧІВ ЗВО В КОНТЕКСТІ СОЦІАЛЬНИХ ВИКЛИКІВ СУЧАСНОГО ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА

У процесі дослідження автори проаналізували теоретичні і практичні аспекти формування і реалізації мотиваційних стратегій підтримки здобувачів закладів вищої освіти в умовах сучасних соціальних викликів. Актуальність теми зумовлена зростанням психологічного навантаження, цифровізацією освітнього процесу та необхідністю забезпечення стійкої навчальної мотивації здобувачів у нестабільному соціальному середовищі в Україні. Мета роботи полягала в теоретичному обґрунтуванні й аналізі мотиваційних стратегій підтримки здобувачів закладів вищої освіти в умовах соціальних викликів сучасного освітнього середовища, визначенні ефективних підходів до підвищення їхньої навчальної мотивації і залученості в умовах глобалізаційних процесів і соціальної нестабільності. Встановлено, що ефективність мотиваційної підтримки забезпечується комплексним поєднанням індивідуалізованого підходу, використання інноваційних освітніх технологій, створення психологічно безпечного освітнього середовища та розвитку навичок саморегуляції здобувачів. Обґрунтовано необхідність системного впровадження мотиваційних стратегій як важливої умови підвищення якості вищої освіти.

Ключові слова: мотиваційні стратегії; навчальна мотивація; здобувачі вищої освіти; соціальні виклики; освітнє середовище; цифровізація; психологічна підтримка.

Iryna VORONIUK

Zaporizhzhia Polytechnic National University

Daria VELYKZHANINA, Olena KAZANNIKOVA

Khortytsia National Educational and Rehabilitation Academy, a municipal higher education institution of the Zaporizhzhia Regional Council

MOTIVATIONAL STRATEGIES FOR SUPPORTING HIGHER EDUCATION APPLICANTS IN THE CONTEXT OF SOCIAL CHALLENGES IN THE MODERN EDUCATIONAL ENVIRONMENT

In the course of the study, the authors analysed the theoretical and practical aspects of developing and implementing motivational strategies to support higher education applicants in the context of contemporary social challenges. The relevance of the topic stems from the increasing psychological strain, the digitalisation of the educational process, and the need to ensure sustained academic motivation among students in Ukraine's unstable social environment. The aim of the article was to provide a theoretical justification and analysis of motivational strategies for supporting students in higher education institutions in the context of the social challenges of the modern educational environment; and to identify effective approaches to enhancing their academic motivation and engagement in the context of globalisation processes and social instability. It is noted that it is the motivational aspect of learning that serves as the key factor in ensuring students' active participation in the educational process, their readiness for self-development, and the development of professional competencies and competitiveness at an international level. The study found that the effectiveness of motivational support is ensured by a comprehensive combination of an individualised approach, the use of innovative educational technologies, the creation of a psychologically safe educational environment, and the development of students' self-regulation skills. It is noted that they help to increase students' interest in learning and stimulate their cognitive activity. The necessity of systematically implementing motivational strategies as a key condition for improving the quality of higher education has been substantiated. It has been demonstrated that motivation is a multidimensional phenomenon that combines internal and external factors and requires targeted pedagogical intervention.

Keywords: motivational strategies; academic motivation; higher education students; social challenges; educational environment; digitalisation; psychological support.

<https://doi.org/10.31891/PT-2026-2-17>

Стаття надійшла до редакції / Received 27.03.2026

Прийнята до друку / Accepted 30.04.2026

Опубліковано / Published 28.05.2026

This is an Open Access article distributed under the terms of the [Creative Commons CC-BY 4.0](https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/)

© Ірина ВОРОНІУК, Дар'я ВЕЛИКЖАНИНА, Олена КАЗАННИКОВА

Постановка проблеми у загальному вигляді

та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями

У сучасних умовах трансформації вищої освіти України особливої актуальності набуває проблема підтримки мотивації

здобувачів закладів вищої освіти в контексті численних соціальних викликів, що визначають динаміку освітнього середовища. Перехід до стандартів Європейського простору вищої освіти, розширення інституційної автономії ЗВО, упровадження компетентнісно орієнтованої моделі навчання, активна цифровізація освітнього процесу та інтеграція у міжнародний академічний простір зумовлюють необхідність переосмислення традиційних підходів до організації освітньої діяльності. У цих умовах особливого значення набуває консолідація зусиль широкого кола стейкхолдерів – викладачів, здобувачів освіти, адміністрацій закладів, науковців, роботодавців, представників державних і громадських інституцій – задля створення ефективного освітнього середовища, орієнтованого на розвиток особистості та її професійний успіх. Водночас сучасні соціальні реалії, зокрема нестабільність соціально-економічної ситуації, цифрові трансформації, інформаційне перевантаження, зміна форматів навчання (дистанційне, змішане), а також психологічні виклики, пов'язані з воєнним станом і кризовими явищами, суттєво впливають на навчальну мотивацію здобувачів, про що свідчать численні дослідження [1; 3; 6]. Зниження інтересу до навчання, емоційне виснаження, труднощі адаптації до нових освітніх умов актуалізують проблему пошуку ефективних мотиваційних стратегій, здатних забезпечити стійкість навчальної діяльності, підвищити залученість здобувачів і сприяти їхньому особистісному і професійному розвитку.

Постає завдання не лише модернізації змісту й технологій вищої освіти, а й розроблення та впровадження дієвих мотиваційних стратегій, які враховують індивідуальні потреби здобувачів, особливості сучасного освітнього середовища і вимоги ринку праці. Саме мотиваційний компонент навчання є ключовим чинником, що забезпечує активну участь здобувачів у освітньому процесі, їхню готовність до саморозвитку, формування професійних компетентностей і конкурентоспроможності на міжнародному рівні.

У науковому дискурсі [7; 2] мотивацію розглядають як складну багаторівневу систему внутрішніх і зовнішніх чинників, що зумовлюють спрямованість, інтенсивність і тривалість освітньої діяльності. В умовах сучасного освітнього середовища особливого значення набувають такі аспекти, як розвиток внутрішньої мотивації, формування ціннісного ставлення до навчання, підтримка академічної доброчесності, а також створення психологічно комфортного та безпечного освітнього простору. Суттєву роль у формуванні мотивації відіграють інноваційні освітні технології, зокрема цифрові платформи, інтерактивні методи навчання, проєктна діяльність, гейміфікація, які

сприяють підвищенню інтересу до навчання та активізації пізнавальної діяльності здобувачів [4]. Водночас важливою є роль викладача як фасилітатора освітнього процесу, здатного створити умови для самореалізації здобувачів, підтримати їх у подоланні труднощів і сформулювати позитивну навчальну мотивацію.

Отже, актуальність дослідження зумовлена необхідністю теоретичного осмислення і практичного обґрунтування мотиваційних стратегій підтримки здобувачів вищої освіти в умовах соціальних викликів сучасного освітнього середовища. Це визначає наукову і практичну значущість проблеми, оскільки саме ефективні мотиваційні механізми здатні забезпечити якість освітнього процесу, стійкий розвиток вищої освіти та підготовку конкурентоспроможних фахівців, здатних до професійної діяльності в умовах глобальних змін.

Аналіз останніх досліджень і публікацій

Упродовж останніх років в українських і зарубіжних наукових дослідженнях помітне зростання інтересу до проблеми мотивації як ключового чинника, що визначає рівень залученості здобувачів освіти та результативність формування їхніх професійних компетентностей. Зокрема, українські науковці Т. Шевчук і Г. Кравчук [7] наголошують, що індивідуалізація освітнього процесу з урахуванням потреб і освітніх запитів студентів, а також поєднання традиційних і цифрових форм навчання сприяють посиленню внутрішньої навчальної мотивації. Водночас дослідники акцентують увагу на необхідності інтеграції мотиваційних стратегій у зміст професійної підготовки з урахуванням сучасних викликів цифровізації та глобалізаційних процесів. Дослідження А. Квятковської, К. Андросович і О. Ковальової [3], здійснене в умовах воєнного стану, продемонструвало підвищення ролі внутрішньої мотивації здобувачів, що базується на особистісних цілях і прагненні зробити конструктивний внесок у майбутній розвиток країни. У ситуаціях підвищеного стресу особливої ваги набувають гнучкі формати організації навчання, передусім дистанційна освіта, а також емоційно-психологічна підтримка з боку викладачів і забезпечення доступу до кваліфікованої фахової допомоги. У працях Р. Гуревича, Г. Гордійчук, В. Кобисі та Л. Коношевського акцентується увага на впливі цифровізації освітнього середовища на трансформацію мотивації студентів та необхідності використання сучасних цифрових інструментів для її підтримки. Дослідження С. Дембіцької спрямовані на вивчення механізмів формування навчальної мотивації в умовах цифрової трансформації та адаптації освітнього процесу до нових соціальних викликів. Водночас Н. Беляєва [1] аналізує особливості мотивації здобувачів вищої освіти в умовах воєнного стану,

підкреслюючи роль резильєнтності та психологічної стійкості як чинників підтримки навчальної активності. У дослідженнях науковиці І. Гайворонської розкрито сутність внутрішньої мотивації здобувачів, визначено організаційно-педагогічні умови її формування в освітньому середовищі закладів вищої освіти [2].

Формулювання цілей статті

Мета дослідження: теоретичне обґрунтування та аналіз мотиваційних стратегій підтримки здобувачів закладів вищої освіти в умовах соціальних викликів сучасного освітнього середовища; визначення ефективних підходів до підвищення їхньої навчальної мотивації і залученості в умовах глобалізаційних процесів і соціальної нестабільності.

Виклад основного матеріалу

У сучасних умовах соціальної нестабільності, що супроводжується зростанням психологічного навантаження на молодь, а також динамічними трансформаціями освітнього середовища, проблема підтримки навчальної мотивації здобувачів вищої освіти набуває особливої актуальності. Уплив воєнних подій, економічної невизначеності, інформаційного перенасичення та змін форматів навчання (дистанційного, змішаного) істотно позначається на емоційному стані здобувачів вищої освіти, їх здатності до концентрації та стійкості до освітніх викликів. У цих умовах питання збереження і розвитку мотивації до навчання постає як одне з ключових завдань сучасної вищої школи. Навчальна мотивація стає не лише рушійною силою пізнавальної активності, а й важливим чинником формування внутрішньої готовності до саморозвитку, професійного становлення та особистісної самореалізації [6]. Вона визначає рівень залученості здобувачів до освітнього процесу, їхню відповідальність за результати навчання, здатність до подолання труднощів та адаптації до нових умов. Крім того, мотивація тісно пов'язана з емоційним добробутом студентів, їхньою впевненістю у власних силах і прагненням до досягнення поставлених цілей. Особливої уваги в контексті дослідження мотиваційних стратегій підтримки здобувачів закладів вищої освіти в умовах сучасних соціальних викликів варті наукові праці С. Рябокони, І. Ганьбергера та М. Михалкова [6]. Автори, аналізуючи освітнє середовище медичних і фармацевтичних закладів вищої освіти України, зробили висновки, що ефективність мотиваційних стратегій значною мірою залежить від поєднання індивідуалізації освітнього процесу з цілеспрямованою підтримкою емоційної стійкості здобувачів. У питанні адаптації цих положень до ширшого контексту сучасного

освітнього середовища доцільно зазначити, що в умовах соціальної нестабільності, цифровізації та підвищеного психологічного навантаження ключового значення набуває формування у здобувачів здатності до саморегуляції, планування власної навчальної діяльності й ефективного подолання стресових ситуацій. Важливим компонентом мотиваційної підтримки стає також розвиток самоефективності, що забезпечує впевненість здобувачів у власних можливостях і сприяє збереженню стійкої внутрішньої мотивації навіть у складних і нестабільних умовах.

У сучасному освітньому середовищі викладач, який має розвинену мотиваційну компетентність, виконує значно ширшу роль, ніж традиційний транслятор знань. Він стає організатором і фасилітатором освітнього процесу, здатним створювати сприятливі умови для активізації пізнавальної діяльності здобувачів, формування їхньої внутрішньої мотивації та підтримки навчальної стійкості в умовах соціальних викликів. Такий викладач не лише подає навчальний матеріал, а й цілеспрямовано формує ситуації успіху, у яких здобувачі відчують власну значущість і здатність досягати результатів. Важливим інструментом тоді стає позитивне підкріплення, підтримка ініціативи, стимулювання самостійності, а також надання емоційної підтримки у разі помилок чи тимчасових труднощів, що особливо актуально в умовах підвищеного психологічного навантаження. Автори дослідження [3] зазначають, що ефективність мотиваційних стратегій значною мірою залежить від здатності викладача до системної рефлексії власної педагогічної діяльності. Це передбачає постійний аналіз доцільності та результативності застосованих методів і прийомів навчання, оцінювання рівня залученості здобувачів, їхнього інтересу та емоційного стану. Особливого значення набуває вивчення динаміки навчальної мотивації, що дає змогу вчасно коригувати освітні стратегії відповідно до потреб студентів. Не менш важливим є налагодження ефективного зворотного зв'язку, який сприяє врахуванню індивідуальних освітніх запитів і створенню партнерської взаємодії у навчальному процесі.

Аналізуючи та узагальнюючи сутнісні характеристики зазначених вище дефініцій, робимо висновок про те, що сучасний викладач має бути не лише носієм знань, а й суб'єктом постійного професійного самовдосконалення, здатним гнучко реагувати на зміни освітнього середовища та забезпечувати мотиваційну підтримку здобувачів як важливу умову їхньої успішної навчальної та професійної самореалізації.

Сучасні наукові підходи до проблеми мотивації у вищій освіті засвідчують, що високий рівень внутрішньої мотивації здобувачів здатен істотно компенсувати навіть певні прогалини у їхній початковій підготовленості. Саме прагнення досягти результату, особистісна зацікавленість і усвідомлення значущості навчальної діяльності стають потужними чинниками активізації інтенсивної когнітивної діяльності, сприяють розвитку наполегливості, самостійності та здатності до подолання труднощів. У контексті сучасних соціальних викликів, коли здобувачі зіштовхуються з підвищеним психологічним навантаженням та невизначеністю, внутрішня мотивація набуває особливого значення як ресурс стійкості та адаптації. Водночас дослідники наголошують на ризиках, пов'язаних із нераціональним використанням зовнішніх стимулів у освітньому процесі. Надмірне акцентування на оцінюванні, санкціях або формальних показниках успішності може призвести до зниження внутрішньої мотивації, трансформуючи навчальну діяльність у механічне виконання завдань без глибокого осмислення їхнього змісту. У таких умовах навчання втрачає особистісну значущість і перестає виконувати функцію розвитку, що негативно впливає на якість професійної підготовки здобувачів.

З огляду на це сучасна педагогічна практика орієнтується на досягнення оптимального балансу між внутрішніми та зовнішніми мотиваторами. Важливим є створення умов, у яких зовнішні стимули не витісняють, а підтримують і підсилюють внутрішню зацікавленість здобувачів. Особливого значення набуває індивідуалізація зворотного зв'язку, врахування особистісних потреб, інтересів і навчальних можливостей здобувачів, а також гнучке коригування мотиваційних стратегій відповідно до змін у студентській аудиторії. Такий підхід сприяє формуванню стійкої навчальної мотивації, підвищенню залученості здобувачів до освітнього процесу та забезпечує їхню готовність до ефективної професійної діяльності в умовах сучасного суспільства. Узагальнення результатів сучасних наукових досліджень [1; 2; 5; 7; 8] дає підстави розглядати мотиваційні технології не лише як засіб інтенсифікації освітнього процесу, а як комплексний механізм розвитку компетентнісного потенціалу особистості здобувача вищої освіти. У контексті сучасних соціальних викликів мотиваційні стратегії стають важливим інструментом формування внутрішньої активності, відповідальності за результати навчання та готовності до професійної самореалізації.

Водночас досягнення стійкого позитивного ефекту від упровадження мотиваційних технологій можливе лише за умови реалізації системного підходу. Такий підхід передбачає комплексну

модернізацію освітнього процесу, що охоплює адаптацію навчальних програм до актуальних потреб здобувачів і ринку праці, оновлення змісту освітніх компонентів з урахуванням інноваційних підходів, підвищення кваліфікації викладацького складу в аспекті застосування мотиваційних стратегій, а також удосконалення матеріально-технічної бази, зокрема шляхом впровадження симуляційних технологій, цифрових платформ і мультимедійного забезпечення. Не менш важливим є розгортання системи постійного моніторингу ефективності мотиваційного впливу, що дає змогу вчасно коригувати освітні практики. Крім того, до ключових чинників підвищення ефективності мотиваційних стратегій доцільно додати розвиток індивідуалізованого підходу до навчання, що враховує освітні потреби, інтереси та можливості здобувачів; формування психологічно безпечного і підтримувального освітнього середовища, яке сприяє емоційному добробуту, а також активне залучення здобувачів до освітнього процесу через інтерактивні методи, проектну діяльність і партнерську взаємодію. Додатково важливими чинниками є: розвиток навичок саморегуляції і самоорганізації здобувачів, що сприяє їхній автономності у навчанні; використання гейміфікаційних елементів і цифрових освітніх ресурсів для підвищення інтересу до навчання; інтеграція практико-орієнтованих завдань, що забезпечують зв'язок між теоретичними знаннями та майбутньою професійною діяльністю.

Зважаючи на викладене, можна стверджувати, що ефективна реалізація мотиваційних технологій потребує цілісного, багатовимірного підходу, який поєднує організаційні, педагогічні та психологічні аспекти і забезпечує сталий розвиток навчальної мотивації здобувачів в умовах сучасного освітнього середовища.

Висновки з даного дослідження

і перспективи подальших розвідок у даному напрямі

У процесі дослідження встановлено, що мотиваційні стратегії підтримки здобувачів закладів вищої освіти в умовах сучасних соціальних викликів є ключовим чинником забезпечення ефективності освітнього процесу, підвищення рівня залученості здобувачів вищої освіти та формування їхніх професійних компетентностей. Доведено, що мотивація є багатовимірним феноменом, який поєднує внутрішні і зовнішні чинники, потребує цілеспрямованого педагогічного впливу. Особливого значення набуває розвиток внутрішньої мотивації, що ґрунтується на особистісних цілях, цінностях і прагненні до самореалізації, а також створення умов для підтримки емоційної стійкості здобувачів у складних соціальних обставинах. Ми виходимо з

визнання, що досліджувана проблема має комплексний характер і потребує системного підходу до її розв'язання. Зокрема, ефективність мотиваційних стратегій визначають інтеграція індивідуалізованого навчання, використання інноваційних освітніх технологій, забезпечення психологічно безпечного освітнього середовища та активна взаємодія між усіма учасниками освітнього процесу. Встановлено, що важливу роль відіграє здатність викладача до рефлексії власної діяльності, гнучкого реагування на зміни в освітньому середовищі та застосування різноманітних мотиваційних прийомів відповідно до потреб здобувачів. Дотримуючись логіки наших розмірковувань, вважаємо за необхідне підкреслити, що подальший розвиток мотиваційних стратегій має бути спрямований на поглиблення індивідуального підходу до навчання, удосконалення цифрових інструментів підтримки мотивації, а також розроблення методик формування навичок саморегуляції та психологічної стійкості здобувачів.

Перспективними напрямками подальших наукових розвідок є розроблення моделей мотиваційної підтримки здобувачів у контексті цифрової трансформації та глобалізаційних процесів.

Література

1. Беляєва Н. Є. Особливості навчальної мотивації здобувачів вищої освіти в умовах війни. *Habitus*. 2025. Вип. 74. DOI: <https://doi.org/10.32782/2663-5208.2025.74.26>
2. Гайворонська І. Формування внутрішньої мотивації здобувачів економіко-управлінських спеціальностей. *Економіка та розвиток суспільства*. 2025. № 3 (54). С. 374-380. DOI: <https://doi.org/10.32782/2308-1988/2025-54-57>
3. Квятковська А. О., Андросович К. А., Ковальова О. В. Особливості навчальної мотивації студентів передвищих фахових та вищих навчальних закладів в умовах сучасних військових конфліктів. *Інноваційна педагогіка*. 2022. № 1(49). С. 177-181. DOI: <https://doi.org/10.32843/2663-6085/2022/49.1.36>
4. Кузьмін В. В., Хміль О., Воронюк І. Технології мозкового штурму як інструмент для підвищення мотивації до навчання здобувачів вищої освіти. *Наук. вісник Вінницької академії безперервної освіти. Серія «Педагогіка. Психологія»*. 2023. Вип. 4. С. 64-69. DOI: <https://doi.org/10.32782/academ-ped.psyh-2023-4.11>
5. Кузьмін В.В. Соціально-психологічні аспекти управління кар'єрними стратегіями персоналу та його мотивацією в умовах війни.

Габітус : наук. журнал. 2024. Вип. 63. С. 184-190. DOI: <https://doi.org/10.32782/2663-5208.2024.63.32>

6. Рябоконт С. С., Ганьбергер І. І., Михалків М. М. Впровадження мотиваційних технологій для підвищення академічної успішності здобувачів вищої медичної (фармацевтичної) освіти в освітньому середовищі України. *Педагогічна Академія: наукові записки*, 2025. № 14. DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.14609978>

7. Шевчук Т., Кравчук Г. Мотивація – ключовий аспект успішної професійної підготовки управлінців. *Науково-теоретичний альманах Грани*. 2025. Вип. 28(2). С. 145-151.

8. Kononenko O., Ivanchenko A., Gaivoronska T., Khitrova T., Semenko S., Kuzmin V. Psychological and Social-Communication Aspects of HR Management Career in Wartime, Including Stress, Motivation, Will and Efficiency of Working Conditions. *Revista de Cercetare si Interventie Sociala*. 2024. №84. P. 206-223, DOI: <https://doi.org/10.33788/rcis.84.14>

References

1. Bieliaieva N. Ye. Osoblyvosti navchalnoi motyvatsii zdobuvachiv vyshchoi osvity v umovakh viiny. *Habitus*. 2025. Vyp. 74. DOI: <https://doi.org/10.32782/2663-5208.2025.74.26>

2. Haivoronska I. Formuvannya vnutrishnoi motyvatsii zdobuvachiv ekonomiko-upravlinskykh spetsialnostei. *Ekonomika ta rozvytok suspilstva*. 2025. № 3 (54). S. 374-380. DOI: <https://doi.org/10.32782/2308-1988/2025-54-57>

3. Kviatkovska A. O., Androsovykh K. A., Kovalova O. V. Osoblyvosti navchalnoi motyvatsii studentiv peredvyshchyykh fakhovykh ta vyshchyykh navchalnykh zakladiv v umovakh suchasnykh viiskovykh konfliktiv. *Innovatsiina pedahohika*. 2022. № 1(49). S. 177-181. DOI: <https://doi.org/10.32843/2663-6085/2022/49.1.36>

4. Kuzmin V. V., Khmil O., Voroniuk I. Tekhnologii mozkovoho shturnu yak instrument dlia pidvyshchennia motyvatsii do navchannia zdobuvachiv vyshchoi osvity. *Nauk. visnyk Vinnytskoi akademii bezpererвної osvity. Serii «Pedahohika. Psykholohiia»*. 2023. Vyp. 4. S. 64-69. DOI: <https://doi.org/10.32782/academ-ped.psyh-2023-4.11>

5. Kuzmin V.V. Sotsialno-psykholohichni aspekty upravlinnia kariernymy stratehiiami personalu ta yoho motyvatsiiei v umovakh viiny. *Habitus : nauk. zhurnal*. 2024. Vyp. 63. S. 184-190. DOI: <https://doi.org/10.32782/2663-5208.2024.63.32>

6. Riabokon S. S., Hanberher I. I., Mykhalkiv M. M. Vprovadzhenia motyvatsiinykh tekhnologii dlia pidvyshchennia akademichnoi uspishnosti zdobuvachiv vyshchoi medychnoi (farmatsevychnoi) osvity v osvitnomu seredovyshchi Ukrainy. *Pedahohichna Akademiia: naukovy zapysky*, 2025. № 14. DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.14609978>

7. Shevchuk T., Kravchuk H. Motyvatsiia – kliuchovy aspekt uspishnoi profesiinoi pidhotovky upravlinsiv. *Naukovo-teoretychnyi almanakh Hrani*. 2025. Vyp. 28(2). S. 145-151.

8. Kononenko O., Ivanchenko A., Gaivoronska T., Khitrova T., Semenko S., Kuzmin V. Psychological and Social-Communication Aspects of HR Management Career in Wartime, Including Stress, Motivation, Will and Efficiency of Working Conditions. *Revista de Cercetare si Interventie Sociala*. 2024. №84. R. 206-223, DOI: <https://doi.org/10.33788/rcis.84.14>